

Par saimnieciskās darbības veicēju reģistrāciju

1. Atbilstoši Ministru kabineta 2008.gada 1.aprīļa sēdē nolemtajam (protokols Nr.21 39.§)¹ Tieslietu ministrijai tika uzdots izstrādāt koncepcijas „Par vienotu juridisko personu un publisko tiesību subjektu reģistrāciju” projektu.
2. Koncepcijas projekta izstrādei ar tieslietu ministra 2009.gada 9.aprīļa rīkojumu ir izveidota darba grupa, kuras sastāvā ir Uzņēmumu reģistra, Tieslietu ministrijas, Reģionālās attīstības un pašvaldību lietu ministrijas, Ekonomikas ministrijas, Finanšu ministrijas, Valsts ieņēmumu dienesta, Valsts kancelejas, Centrālās statistikas pārvaldes, Valsts kases pārstāvji. Darba grupas vadītājs nepieciešamības gadījumā var pieaicināt ekspertus un speciālistus.
3. Ar Ministru kabineta 2009.gada 22.decembra lēmumu (protokols Nr.89 47.§)² ir paplašināts sākotnējais koncepcijas izstrādes mērķis un apjoms. Proti, paralēli jautājumam par publisko tiesību subjektu reģistrāciju, dots uzdevums izpētīt iespēju nodrošināt visu nodokļu maksātāju (gan publiskā, gan privātā sektora) reģistrāciju vienuviet. Atbilstoši minējam Ministru kabineta lēmumam, Tieslietu ministrijai ir uzdevums izstrādāt koncepciju „Par vienotu institucionālo vienību un saimnieciskās darbības veicēju reģistrāciju”.
4. Lai sagatavotu pamatotu izvērtējumu par vienotu saimnieciskās darbības veicēju reģistrāciju, Uzņēmumu reģistrs vēlas noskaidrot ekspertu viedokli sekojošos jautājumus:
 - 4.1. **Saimnieciskās darbības veicēju reģistrācijas iestādes noteikšana:**
 - 4.1.1. Saglabāt esošo situāciju, kad saimnieciskās darbības veicēji tiek reģistrēti tikai VID nodokļu maksātāju reģistrā. Risinājums ir pamatots gadījumā, ja izpētes rezultātā tiek secināts, ka saimnieciskās darbības veicēju statuss nav maināms.
 - 4.1.2. Saimnieciskās darbības veicēju reģistrācijas funkciju nodot Uzņēmumu reģistram.
 - 4.2. **Iespējamie risinājuma varianti fizisko personu – saimnieciskās darbības veicēju reģistrācijas nodrošināšanai, izvērtējot iespējas:**
 - 4.2.1. saglabāt esošo sadalījumu – individuālie komersanti (IK) un fiziskās personas – saimnieciskās darbības veicēji;
 - 4.2.2. noteikt visas fiziskās personas – saimnieciskās darbības veicējus reģistrēt kā IK;
 - 4.2.3. noteikt robežšķirtni, kuros gadījumos fiziskās personas, kuras veic saimniecisko darbību reģistrējamas kā IK un kuros kā saimnieciskās darbības veicēji (pašreizējais regulējums pieļauj izvēles iespējas, kādā statusā reģistrēties, ja nav iestājušies Komerclikumā 75.panta noteikumi).

Uzņēmumu reģistrs atbilstoši likumam „Par Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistru” veic likumā noteikto subjektu reģistrāciju, lai nodibinātu tiesību subjektu juridisko statusu un nodrošinātu normatīvajos aktos noteikto ziņu (reģistrētajiem tiesību subjektiem un juridiskajiem faktiem) publisku ticamību un pieejamību. Vienlaikus ar reģistrāciju attiecīgajā Uzņēmumu reģistra reģistrā, subjekts tiek reģistrēts arī kā nodokļu maksātājs³. Pārejos nodokļu maksātājus reģistrē Valsts ieņēmumu dienests⁴ un tie ir:

- 1) fiziskās personas:

¹ <http://www.mk.gov.lv/lv/mk/mksedes/saraksts/protokols/?protokols=2008-04-01>

² <http://www.mk.gov.lv/lv/mk/mksedes/saraksts/protokols/?protokols=2009-12-22>

³ Likuma “Par nodokļiem un nodevām” 15.¹panta pirmā daļa (<http://www.likumi.lv/doc.php?id=33946>)

⁴ Likuma „Par nodokļiem un nodevām” 15.¹panta piektā daļa un Ministru kabineta 2001.gada 27.marta noteikumi Nr.150 „Noteikumi par nodokļu maksātāju un nodokļu maksātāju struktūrvienību reģistrāciju Valsts ieņēmumu dienestā” (<http://www.likumi.lv/doc.php?id=6242&from=off>)

- kuras gūst ienākumus, pamatojoties uz darba tiesiskajām attiecībām, un kuras neveic saimniecisko darbību;
 - kuras veic saimniecisko darbību;
 - kuras minētas likuma "Par valsts sociālo apdrošināšanu" 1.panta 1., 3., 4. un 5.punktā, izņemot šo noteikumu 4.1.2.apakšpunktā minētās personas;
- 2) juridiskās personas un citas personas:
- no budžeta finansētās institūcijas;
 - ārvalstu diplomātiskās un konsulārās pārstāvniecības;
 - zvērinātu advokātu birojus;
 - zvērinātu notāru prakses vietas;
 - nerezidentu (ārvalsts komersantu) pastāvīgās pārstāvniecības;
- 3) nodokļu maksātāju struktūrvienības.

Saskaņā ar spēkā esošajiem normatīvajiem aktiem, fizisko personu saimnieciskā darbība tiek reģistrēta sekojošos statusos:

- **Individuālā komersanta** statusā Uzņēmumu reģistrā. Šobrīd fiziskajai personai, kura veic saimniecisko darbību, saskaņā ar Komerclikuma 75.pantu ir pienākums pieteikt sevi ierakstīšanai komercreģistrā kā IK, ja gada apgrozījums no veiktās saimnieciskās darbības pārsniedz 200 000 latu un tā savas saimnieciskās darbības veikšanai vienlaikus nodarbina vairāk nekā piecus darbiniekus, kā arī fiziskā persona var pieteikt sevi ierakstīšanai komercreģistrā kā IK tad, ja nepastāv iepriekšminētie apstākļi.
- Fiziskās personas, kuras veic saimniecisko darbību tiek reģistrētas **saimnieciskās darbības veicēja statusā** VID Nodokļu maksātāju reģistrā (jāreģistrējas obligāti jebkurā gadījumā, ja tiek veikta saimnieciskā darbība un fiziska persona neizvēlas reģistrēties kā IK). Saskaņā ar Komerclikumu saimnieciskā darbība ir jebkura sistemātiska, patstāvīga darbība par atlīdzību. Likums "Par iedzīvotāju ienākuma nodokli"⁵ precīzi uzskaita, kuras darbības tiek uzskatītas par fiziskās personas saimniecisko darbību – jebkura darbība, kas vērsta uz preču ražošanu, darbu izpildi, tirdzniecību un pakalpojumu sniegšanu par atlīdzību. Saimnieciskā darbība ietver arī ar uzņēmuma līguma izpildi saistīto darbību, profesionālo darbību, nekustamā īpašuma apsaimniekošanu, komercaģenta, māklera un IK darbību, kā arī fiziskās personas īpašumā esoša individuālā uzņēmuma (arī zemnieka un zvejnieka saimniecības) darbību. Likums arī izskaidro profesionālās darbības jēdzienu – tā ir jebkura neatkarīga profesionālu pakalpojumu sniegšana ārpus darba tiesiskajām attiecībām, arī zinātniskā, literārā, pasniedzēja, aktiera, režisora, ārsta, zvērināta advokāta, zvērināta revidenta, zvērināta notāra, zvērināta mērnieka, zvērināta taksatora, mākslinieka, komponista, mūziķa, konsultanta, inženiera vai arhitekta darbība. Tātad, ņemot vērā iepriekš minēto, saimnieciskās darbības veicēja statusā tiek reģistrētas visas personas, kuras veic jebkuru sistemātisku, patstāvīgu darbību par atlīdzību, tajā skaitā pakalpojumu sniegšanu un profesionālo darbību.
- **Patentmaksa** fiziskās personas saimnieciskajai darbībai noteiktā profesijā ir noteikta Ministru kabineta 2009.gada 22.decembra noteikumos Nr.1646 „Kārtība, kādā piemērojama patentmaksa fiziskās personas saimnieciskajai darbībai noteiktā profesijā, un tās apmēri”, sadalījumā pa profesijām un darbībām, kas saistītas ar sēņošanu, ogošanu, savvaļas ārstniecības augu un ziedu vākšanu mežos un pļavās un profesijām un saimnieciskās darbības veidiem, uz kuriem attiecināma patentmaksa (pamatā tā ir amatnieku darbība). Patentmaksas maksātāju reģistrācija tiek veikta VID.
- Termiņš „pašnodarbinātais” nav juridiski pamatots.

⁵ Likuma „Par iedzīvotāju ienākuma nodokli” 11.pants (<http://www.likumi.lv/doc.php?id=56880>)

VID nodokļu maksātāju reģistrā ir reģistrēti (un no reģistra neizslēgti) 88 264 (skaits uz 01.05.2010.) saimnieciskās darbības veicēji, tajā skaitā 12 956 IK.